

XII International scientific conference: SOCIAL CHANGES IN THE GLOBAL WORLD

25 September 2025 Stip

ЧОВЕКОВОТО АВТОРСТВО КАКО ПРАВНА КАТЕГОРИЈА ВО
КОНТЕКСТ НА ГЕНЕРАТИВНАТА ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА:
АНАЛИЗА НА МАКЕДОНСКОТО АВТОРСКО ПРАВО

Марија Амповска, редовен професор на Правниот факултет
Универзитет "Гоце Делчев", Штип, Македонија

Вовед

Фокусот ќе биде на тоа како македонското авторско право, а особено судската практика, се справува со концептот на авторство и како тоа би можело да се примени на делата генерирани од ВИ во иднина.

Вовед и цел

- Меѓународен пораст на споровите за авторските права на ВИ
 - Македонија: сè уште нема случаи, но неизбежни се
 - Цел: поврзување на компаративната практика и домашното право
 - Клучно прашање: Дали човечкото авторство сè уште е доволно во ерата на ВИ?
- На глобално ниво, од судовите се повеќе се бара да одлучат дали делата генерирани од ВИ можат да бидат заштитени со авторски права. Македонија сè уште не се соочила со таков случај, но можеме да го очекуваме наскоро. Мојот придонес анализира како постоечкото македонско право и судска практика, иако развиени за традиционални спорови, можат да ни помогнат да ги предвидиме резултатите. Централното прашање е: дали правната категорија на човечко авторство сè уште е доволна за справување со ВИ?

Македонско авторско право (доктринарна основа)

Македонскиот закон е јасен: авторството е човечко. Член 12 ги дефинира делата како интелектуални и индивидуални креации. Членот 17 експлицитно вели дека авторот е физичко лице. Членот 19 се однесува само на човекот како ко-автор. Моралните права, според член 21, се неразделни од поединецот.

Оваа доктринска структура го исклучува авторството на ВИ.

Ограничувања во македонската рамка

Друг проблем е рударењето на текст и податоци. Македонскиот закон нема исклучоци кои би дозволиле голема употреба на авторски права за обука на ВИ. Без овластување, таквата употреба претставува повреда на правата. Ова ја прави нашата рамка дури и построга од делови од законот на ЕУ.

Судска практика во Македонија (Вовед)

Иако постојат само мал број македонски случаи за авторски права, тие откриваат конзистентен пристап: авторството мора да се докаже како човечки чин на создавање. Иако не вклучуваат ВИ, овие пресуди се многу поучни за предвидување како ќе се постапува случаите на ВИ.

Синтеза: Лекции за ВИ генерирани дела

Македонските закони и судови постојано бараат доказ за човечката оригиналност. Чисто ВИ генерираните дела нема да бидат заштитени. Работата со помош на ВИ може да биде, но само ако човечкиот придонес е значителен, препознатлив и го обликува крајниот резултат.

Македонскиот закон не може да го прифати авторството на ВИ. Судската практика покажува строга посветеност на човечката оригиналност. Опциите за иднината вклучуваат одржување на оваа рамка само за човекот, усвојување на кинески стил на пристап кој ги штити делата со помош на ВИ, или создавање *sui generis* права за делата на ВИ.